

همیشه

غرب پرستان دیروز

شرق ستیزان امروز

اما همیشه مقابل مردم

چرخش ایران به‌سوی شرق

روسیه و چین

پس از خروج یکجانبه آمریکا از برجام در سال ۲۰۱۸ و بازگشت تحریم‌های فلج‌کننده، ایران سیاست خارجی خود را با تمرکز بر توسعه روابط با قدرت‌های شرقی، یعنی چین و روسیه، تنظیم کرده است. این چرخش که به «نگاه به شرق» معروف است، تلاشی برای کاهش اثرات تحریم‌های غربی و حفظ ثبات اقتصادی و سیاسی است.

دلایل اصلی چرخش به‌سوی شرق نقض برجام و تحریم‌های آمریکا، خروج آمریکا از ناتوانی اروپا در حفظ منافع اقتصادی ایران تحت تحریم‌ها **منافع مشترک ضد تحریم:** هر سه کشور (ایران، روسیه و چین) تحت تحریم‌های آمریکا و غرب قرار دارند که این امر زمینه‌ساز همکاری برای مقابله با فشارهاست. **اهداف ژئوپلیتیکی:** تلاش برای تضعیف سلطه‌طلبی غرب و تقویت نظام چندقطبی در جهان و ایفای نقش فعال‌تر در سازمان‌هایی مانند شانگهای و بریکس **نیازهای اقتصادی ایران:** نیاز به سرمایه‌گذاری خارجی (به‌ویژه در بخش انرژی و زیرساخت) و تضمین بازارهای صادرات نفت و گاز

همکاری‌های کلیدی با روسیه

سیاسی و دیپلماتیک

■ مخالفت با مکانیسم ماشه: وتوی تلاش‌های آمریکا برای بازگرداندن تحریم‌های سازمان ملل علیه ایران

■ حمایت در مجامع بین‌المللی: همسویی در مواضع ضدغربی در شورای امنیت و سازمان‌های بین‌المللی

■ **نظامی و امنیتی (مهم‌ترین حوزه)**

■ لغو محدودیت‌های تسلیحاتی: پس از پایان محدودیت‌های قطعنامه ۲۲۳۱، گمانه‌زنی‌ها درباره خرید جنگنده‌های سوخو-۳۵ از روسیه مطرح شد.

■ همکاری در صنایع دفاعی: توسعه موشک‌ها و پهپادها

■ هماهنگی اطلاعاتی و امنیتی: همکاری در سوریه و مقابله با داعش

■ اعطای کمک‌های فنی به برنامه فضایی ایران

انرژی و هسته‌ای

■ سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها: مشارکت در ساخت نیروگاه‌های هسته‌ای (احداث واحدهای جدید در بوشهر) و راه‌آهن

■ مبادلات نفتی و گازی: ایجاد کریدور حمل‌ونقل شمال-جنوب برای دورزدن تحریم‌ها

■ تجارت کشاورزی: ایران یکی از بزرگ‌ترین خریداران غلات روسیه شد.

انرژی و سرمایه‌گذاری:

■ **هدف‌گذاری:** حدود ۲۸۰ میلیارد دلار برای توسعه میدانین نفت و گاز و پتروشیمی

■ تضمین صادرات نفت خام ایران به‌صورت بلندمدت

■ تخفیف در فروش نفت و پرداخت با ارزهای محلی یا تهاتر جهت اجتناب از سیستم مالی مبتنی بر دلار آمریکا

زیرساخت و حمل‌ونقل:

■ **هدف‌گذاری:** حدود ۱۲۰ میلیارد دلار برای توسعه

زیرساخت‌ها، شبکه ریلی، بنادر (مانند جاسک) و پروژه‌های مرتبط با طرح جاده ابریشم جدید(طرح یک کمربند-یک جاده)

■ **فناوری و صنعت:**

■ همکاری در زمینه فناوری‌های پیشرفته (مثل 5G)

■ سرمایه‌گذاری در صنایع کلیدی و صنعت خودرو

■ **همکاری امنیتی:**

■ تمرینات نظامی مشترک در خلیج فارس و دریای عمان

حفظ استقلال و نفی سلطه

چرا روابط امروز ایران با روسیه و چین با شعار

«نه شرقی، نه غربی» منافات ندارد

تغییر نوع رابطه در عمل

■ **در گذشته:** روابط ایران با روسیه یا غرب اغلب نابرابر بود؛ طرف مقابل تعیین‌کننده بود.

■ **امروز:** روابط با روسیه و چین بر پایه قراردادهای شفاف، منافع دوطرفه و انتخاب مستقل ایران است.

■ **نمونه‌ها:**

■ ایران در قرارداد ۲۵ساله با چین، طرف فعال و مذاکره‌کننده برابر بوده و مفاد اقتصادی آن در چارچوب برنامه توسعه ملی تعریف شده است.

■ در همکاری با روسیه، ایران در محور تصمیم‌گیری‌های منطقه‌ای (سوریه و قفقاز) نقش مستقل دارد و تابع نیست.

■ در انرژی و صادرات نفت، هیچ امتیاز انحصاری یا امتیاز استعماری به چین یا روسیه داده نشده است.

معیار منافع ملی و عزت

■ همکاری‌ها با هدف خنثی‌سازی تحریم‌ها، انتقال فناوری و گسترش بازارهای صادراتی است؛ اموری که مستقیم به منافع اقتصادی کشور مربوط می‌شوند.

■ ایران در هیچ‌یک از این روابط، از خط قرمزهای سیاسی خود (مثل استقلال، حمایت از مقاومت یا سیاست منطقه‌ای) عقب‌نشینی نکرده است.

■ روسیه و چین در برابر ایران موضع برابر و احترام‌آمیز دارند و بر خلاف غرب، سیاست تهدید یا تحریم را دنبال نمی‌کنند.

استقلال در انتخاب وتنوع درسیاست خارجی

■ ایران صرفاً به شرق متکی نیست؛ روابطش را با هر کشوری که احترام متقابل نشان دهد، به‌صورت هوشمندانه متنوع می‌کند.

■ این تنوع نشان می‌دهد که سیاست ایران نه شرق‌گرایی کور است و نه بازگشت به وابستگی گذشته.

■ **معیار ثابت، منافع ملی و عزت** جمهوری اسلامی است، نه تعلق به بلوک شرق یا غرب.

چند روایت معتبر از ارتباط با شرق

سخنگوی وزارت بهداشت در دولت روحانی در زمان کرونا توییت زد و در گفت‌وگو با خبرگزاری آنا تویلی تصریح کرد: چین شوخی تلخی با دنیا کرد و به دنیا دروغ گفت که ویروس کووید-۱۹ را آسان‌تر از آنفلوآنزا اعلام کرد. معلوم شد که این اشتباه بود. چین در جهت منافع سیاسی‌اش دروغ گفت.سفیر چین همه این ادعاها را رد کرد و در توییتی نوشت: خوب بود نشست‌های خبری روزانه چین را می‌دیدید. اخبار را با دقت دنبال نکردید. سخنگوی وزارت خارجه مجبور شد اظهارنظر کند و بگوید چین پیشگام مبارزه با کرونا بود و به ایران کمک هم کرده. این نشان می‌داد این موضع رسمی وزارت بهداشت در ارتباط ایران و چین اثر گذاشته بود.فارغ از غلط‌بودن موضع آقای سخنگو که سفیر چین به آن اشاره کرده بود، باید توجه کرد که چین تا آن روز ۲۸هواپیمای باری تجهیزات پزشکی و میلیون‌ها دلار کمک مالی به ایران اهدا کرده بود و همان زمان به تحریم‌های آمریکا در زمان کرونا ضد ایران اعتراض رسمی کرده بود.

در درگیری ایران با داعش، روسیه برای حمله هوایی به داعش، شماری از جنگنده‌های ارتش خود را در پایگاهی در همدان مستقر کرد. این جنگنده‌ها با عبور از عراق، مراکز داعش در شمال سوریه را بمباران می‌کردند. همین دستمایه اعتراض عده‌ای شد که استقلال ایران از دست رفت و ایران مستعمره شدو چه و چه‌اما اولاین کار خلاف قانون اساسی نبوده؛ یک توافق سه‌جانبه بین ایران، روسیه و سوریه بر درگیری با داعش بود و بعدها معلوم شد این هماهنگی بین ایران و روسیه که با ابتکار سپاه قدس و حاج‌قاسم انجام شد، نقش مهمی در شکست داعش داشت.

ماجرای صید ترال در خلیج فارس و دریای عمان در دهه ۹۰ بگویمگوهای بسیاری درباره استقلال ایران مطرح کرد. این نوع صید صیادان بومی جنوب را بیکار می‌کرد و به اکوسیستم دریا نیز ضربه می‌زد.مسئولان دولتی بارها اعلام کردند این اتفاق نمی‌افتد و اصلاً خلاف قانون است، اما واقعیت چیز دیگری بود؛ سردار تنگسیری اعلام کرد این اتفاق در حال افتادن است، به‌صورت غیرقانونی یا دور زدن قانون و تهدید کرد جلوی این ماجرا را خواهند گرفت.داستان چه بود؟ مسئولان دولتی صیدهای ترال را متعلق به ایران قلمداد می‌کردند، اما مسئله پوششی بود که برخی آقا زاده‌های ایرانی ایجاد کرده بودند و از امکانات صیادان چینی استفاده می‌کردند. حال آنکه سازمان شلیات چین از همان ابتدار رسماً اعلام کرد ما صیدی در دریاهای ایران نداریم و اگر صیادان چینی چنین کردند با آنها طبق قانونتان برخورد کنید.اینکه این سوداگری کلان در داخل و تحت نظر مسئولان امر آیا برای جبران مشکلات مالی دولت بوده یا صرفاً یک سوداگری شخصی، بحث دیگری است اما با مواضع فرمانده‌های سپاه از این‌سو و مسئولان چینی از سوی دیگر معلوم شد این ماجرا به ارتباط سیاسی ایران و چین ربطی نداشت.

ماجرای سفر شهید رئیسی به روسیه نیز دستمایه بگویمگوهای مجازی بسیاری درباره نسبت ایران و روسیه شد. گفتند چرا پوتین به استقبال رئیسی پای هواپیمایانمده معلوم شد که پوتین برای استقبال از هیچ مقام همتایی پای هواپیمای نمی‌رود و این پروتکل تشریفاتی اعلام‌شده‌ای است. همیشه معاون وزیر خارجه روسیه برای استقبال می‌رفت که برای آقای رئیسی وزیر انرژی روسیه که مقامی بالاتر از عرف بود به استقبال رفت. گفتند چرا امیز گفتوگوی پوتین با رئیسی اینقدر طول بلندی داشت؟ اما خبرگزاری کومرسانت روسیه اعلام کرد، رئیس‌جمهور کشورمان نپذیرفته بود پیش از سفر، طبق پروتکل های روسیه در قرنطینه قرار گیرد و تست PCRانجام دده؛ یعنی درواقع اعلام شده بود که رئیس‌جمهور ایران وقت این کارها را ندارد و به همین دلیل دو طرف در دو سر میز اتاق اصلی رئیس‌جمهور روسیه در کاخ کرملین نشستند تا به نوعی پروتکل‌های کرونایی روس‌ها نیز رعایت شود.

ظریف در بیان خاطرات بر جامی‌اش بارها به نقش مخرب و براساس منافع روسیه اشاره کرده بود. بعدها معلوم شد وزیر خار جه روسیه تلاش داشته مکانیسم ماشه در قالب برجام قرار نگیرد و آقای ظریف احساس می‌کرده اعتماد بین دو طرف به هم می‌خورد.

فروش و تحویل سوخو -۳۵ روسیه و جی -۱۰ چین و پدافند اس-۴۰۰ روسیه هم یکی از موضوعاتی بود که بعد از جنگ ۱۲ روزه دستاویزی برای عده‌ای شد تا به رابطه ایران و روسیه و چین بتازند. برخی از اینکه این دو کشور کمکی به ایران نکردند نتیجه گرفتند که اینها با آمریکا ساخت و پاخت کرده‌اند یا بنا ندارند هیچ کمکی به ایران کنند. اما سخنگوی سپاه اعلام کرد ما پدافندی داشتیم که قابلیت‌هایش بیش از اس-۳۰۰ بود و نیازی نندیدیم به درخواست از دیگران. معلوم شد مسئله هز مالی این هواپیماها هم مطرح بوده؛ ایران بنا داشته با نفت تهاتر کند و پول سخت ندهد و طرف مقابل پول سخت نیاز داشته به غیر از اینکه اساسا ایران بنا داشته قدرت بومی خود را اثبات کند و به لحاظ راهبردی پیمای را به دنیا صادر کند.اینکه چه کمک‌هایی به ایران توسط چین و روسیه انجام شد البته بعد اخبار مختلفی منتشر شد اما نکته مهم این بود که ایران ثابت کرد اساسا پدافندی در دنیا حریف او نیست و این نکته اهمیت راهبردی قدرت ایران در منطقه را نیز تثبیت کرد.

توافقنامه‌های راهبردی ایران با روسیه و چین نیز دستاویز عده‌ای شد. برخی معتقد بودند عدم انتشار دقیق مفاد قرارداد نشان می‌دهد ایران بنا دارد چیزی را از دیگران پنهان کند، برخی این قراردادها را منفای استقلال ایران می‌دانستند حال آنکه از مفادش هم خبر نداشتند. استدلال اینها این بود که چون سخنگوی ما اعلام کرده پنهان ماندن مفاد قرارداد به درخواست طرف مقابل بوده و این نشان می‌دهد که او طرف مسلط بوده است. این در حالی بود که عدم انتشار متن توافقنامه‌های کلان و راهبردی دوجانبه - دست کم تا زمان به بار نشستن ثمره نقشه راه - یک رسم بسیار رایج در عرصه بین‌المللی است. به‌علاوه که ابهام‌فرار داده‌ها باعث می‌شد طرف‌های دیگر و رقبای غربی بی‌خبر باشند و بتوان مانور بیشتری روی مفاد قراردادها داد. علت فشار های غربی‌ها برای افشای مفاد قراردادها از همین جهت بود. تجربه کشورهای ایران و چین و روسیه و دیگران در سال‌های اخیر نشان داده هرچه جزئیات یک پروژه برای دولت آمریکا آشکار تر باشد، در کارشکنی و ممانعت از تحقق آن پروژه توفیق بیشتری خواهد داشت.

چرا مجلس را به توپ بستند

رئیس جبهه اصلاحات خطاب به قالیباف توییت زد: «لیاخوف فقط یک نام در تاریخ ایران نیست!»

او با این جمله خواست علاقه جریان خود را برای به توپ بستن مجلس برملا کند. اما چرا باید مجلس را به توپ بست؟ ماجرا به نطق آقای قالیباف برمی‌گردد. او در نطق خود تلاش کرد از تلاش مسئولان دولت برای ارتباط با قدرت‌های مختلف غیر از اروپا و آمریکا حمایت نکند؛ اروپا و آمریکا که عهدشکنی‌ها و دشمنی‌ها و لشکر کشی‌هایشان برای مردم ایران و جهان برملا شده و هنوز در قالب مکانیسم ماشه و فشار تحریم‌ها تلاش می‌کنند معیشت مردم ایران را بیشتر از قبل تحت فشار قرار دهند. رئیس مجلس در همراهی با دیگر مسئولان از سیاست راهبردی کشور حمایت کرد و به جناب ظریف و روحانی تذکر داد. تذکر او چه بود؟ ماجرا برمی‌گردد به مواضع این دو شخصیت که قطع رابطه ایران با آمریکا و اروپا را تحمل نکردند و تلاش

کردند با موضع گیری علنی به ارتباط با روسیه و چین ضربه بزنند. رئیس مجلس به این رفتار آنها که در جهت خواست دشمن بود تذکر داد و آنها را به حفظ وحدت و مددگرددن دشمن فراخواند. این اتفاقات نشان می‌دهد که مسیر دولت از جریانات غربگرا جدا شده. جواد ظریف در زمان روحانی اعلام کرد که جزو اشتباهات دولت روحانی تمرکز بر اروپا و آمریکا بود و کم‌توجهی به شرق. دولت حسن روحانی که با شعار تدبیر و امید روی کار آمد عملاً کمترین فروش نفت و بیشترین میزان نارضایتی در مردم و کمترین محبوبیت در میان دولت‌های پس از انقلاب را به دست آورد و این همه نتیجه سیاست‌های نامتوازن آن بود. شاید مهم‌ترین عایدی دولت روحانی برای مردم و تاریخ ایران، درس عبرتی بود که مردم از مذاکره و اعتماد به آمریکا گرفتند.

